

Téma: **SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ**

Vážení kolegové, přátelé,

dostává se Vám do rukou první číslo Odborné přílohy Zpráv Charity, věnované fenoménu sociálního vyloučení, se kterým se jako pracovníci v pomáhajících profesích tak často během své praxe setkáváte. Současně s každým dalším vydáním Zpráv Charity bude vycházet tato Odborná příloha, zaměřená vždy na některé z aktuálních sociálních témat, které jsou běžnou praxí v našich charitních zařízeních a ke kterým může Charita, díky své rozsáhlé činnosti, předložit své stanovisko.

Věříme, že tato inovace Zpráv Charity bude pro Vás příjemným zpestřením a zároveň obohacením.

CO JE SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ?

Sociální vyloučení je jedním z největších sociálních fenoménů, které můžeme v současnosti v české společnosti, a nejen v ní, identifikovat. Být sociálně vyloučeným znamená ve své podstatě žít ve společnosti, a přesto mimo ni, být její součástí, a přesto být ze společnosti vyčleněn. I takto

OBSAH

Co je sociální vyloučení ?	1
Kde je počátek sociálního vyloučení?	3
Romové (Sociálně vyloučení)	4
Možná příčina sociálního vyloučení Romů	5
(Ne)Řešení „romského problému“	5
Něco z historie Romů	6
Závěrem	7
Charita v litoměřické diecézi se angažuje v boji proti sociálnímu vyloučení	8
ANKETA (pohled charit. pracovníků)	8
Seznam použité literatury	11

je možné tím nejjednodušším způsobem vymezit či interpretovat postavení osob tzv. sociálně vyloučených, případně těch osob, které jsou sociálním vyloučením ohroženy.

Koncept sociálního vyloučení v posledních letech nahrazuje díky své multidimenzionalitě „překonaný“ pojem „chudoby“. Umožňuje totiž interpretaci sociální reality a sociálních vztahů, jakož i sociální situace některých populací, a to nejen prostřednictvím kvantitativně vymezených indikátorů, kterými jsou např. příjmy a materiální nebo hmotné statky. Vedle těch kvantitativních zahrnuje rovněž další indikátory, kterými můžeme vnímat a následně interpretovat sociální realitu a především sociální situaci populací, aniž bychom se zabývali výhradně příjmy těchto populací. Chudý člověk tedy nemusí být nutně sociálně vyloučeným, nemusí se nutně ocitát v „propasti“ sociálního problému. Stejně tak bohatství nebo materiální dostatek nezaručuje, že jednotlivec nebo rodina sociálnímu vyloučení nepropadne. Majetnost nebo naopak nemajetnost se tak nestává měřítkem pro posuzování sociální situace jednotlivce nebo rodiny, pro posuzování „sociálního problému“ a naléhavosti jeho řešení. Zároveň také platí, že koncept sociálního vyloučení je obtížně definovatelným konceptem jednak vzhledem k tomu, že nabízí řadu definic a možných pohledů, ale také proto, že se v něm prolíná několik dalších, dříve aplikovaných sociologických či sociálně-antropologických (nebo obecně

sociálních) konceptů. Ať již je to koncept kultury chudoby, nebo underclass či segregace, přičemž každý z těchto, dá se říci dílčích konceptů či teorií, v sobě koncept sociálního vyloučení zahrnuje.

Obecně lze sociální vyloučení vnímat jako vyloučení jednotlivců, skupin či některých populací z určitých oblastí společenského života (Temelová, Sýkora). V pracích autorů, zabývajících se sociálním vyloučením, můžeme nalézt taxativní výčet sociálně vyloučených populací (či jednotlivců). Tak například Ivan Gabal mezi sociálně vyloučené osoby řadí nedostatečně vzdělané, dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané, osoby s mentálním či fyzickým handicapem, osoby trpící nějakým druhem závislosti, osaměle žijící seniory, imigranty, příslušníky různě definovaných menšin (etnicky, nábožensky, vzhledem k sexuální orientaci aj.), lidé ocitnuvší se v těžké životní situaci, z níž si sami nedokáží pomoci, bezdomovci, osamělé rodiče s dětmi nebo týrané děti (Mareš, 2008).

Na vymezení sociálně vyloučených pamatoval i zákon o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dále jen zákon o sociálních službách v platném znění), který jednak v § 3 definuje pojem sociální vyloučení, ale také zároveň vymezuje osoby, které se dle tohoto zákona řadí vzhledem k charakteristikám mezi sociálně vyloučené osoby. Zákon o sociálních službách definuje sociální vyloučení jako vyčlenění osoby mimo běžný

život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace, přičemž nepříznivou sociální situaci chápe jako ztrátu schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby *nebo* z jiných závažných důvodů nedokáže řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením. (§ 3 zákona č. 106/2006 Sb.).

KDE JE POČÁTEK SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ?

Sociální vyloučení není sociálním problémem, který by se ve společnosti objevil až v posledních několika letech. Koncept jako takový se sice objevil až v sedmdesátých letech minulého století, ale označení „sociálně vyloučený“ se začalo výrazně používat v tom současném významu od devadesátých let dvacátého století (Tomeš, 2001). V zásadě lze konstatovat, že se utvářel a vyvíjel současně s tím, jak se utvářela nebo vyvíjela společnost, projektoval totiž v sobě veškeré strukturální, společenské a ekonomické změny.

Termín „sociálně vyloučení“ jako klasifikace či pojem se začal v širokém měřítku užívat na počátku devadesátých let dvacátého století a byl vztahován k chudobě jako výsledek nerovných příležitostí,

dostupnosti vzdělání, přístupu k bohatství a participaci na společenském životě. Není to zatím ustálený koncept a vznikl účelově pro studium příčin a souvislostí chudoby v evropské společnosti (Tomeš, 2001). O nezakotvenosti či neustálenosti tohoto konceptu svědčí mj. to, že existuje řada definic, které nahlížejí tento koncept z mnoha úhlů pohledu. Důvod proto můžeme ale také spatřovat v tom, že se jedná o koncept, prostřednictvím kterého můžeme interpretovat širokou škálu sociálních problémů a rozličné sociální reality.

Z dnešního pohledu můžeme říci, že se fenoménem sociálního vyloučení společnost potýká od svého počátku, i když současné pojetí je ve svém významu používáno až od druhé poloviny dvacátého století, respektive od sedmdesátých let. Zatímco dříve bylo sociální vyloučení vnímáno jako vylučování jedné skupiny druhou, nebo také uzavírání se před ní, tak v současnosti je to absence participace nebo nedostatečná participace jednotlivců nebo skupin obyvatel (populací) v některých z oblastí veřejného a komunitního života. Platí tak, že v každé době lze ve společnosti vnímat populace, které je možné označit jako populace tzv. sociálně vyloučené, nebo sociálním vyloučením ohrožené (Mareš, 2008). Povaha sociálního vyloučení se sice v průběhu historie mění, avšak jeho podstata a význam zůstávají stále stejnými. Vyloučení z jednoho ze „systémů“ společnosti, z jedné ze „struktur“ společnosti

sebou zpravidla nese vyloučení z těch dalších. A nelze si rovněž nepovšimnout, že v průběhu dějin se objevují stejné sociální skupiny (vulnerabilní skupiny), které jsou sociálním vyloučením ohroženy.

Tomeš hovoří o sociálním vyloučení jako o jedné ze sociálních událostí vzhledem k tomu, že sociální integrace a reintegrace je obtížná bez společenské pomoci, přičemž cílem této pomoci je především vrátit do stavu sociální suverenity a nezávislosti (Tomeš, 2001:158). Evropský sociální model pak na vzniknuvší sociální události reaguje určitým druhem pomoci či ochrany. (Tomeš, 2001)

ROMOVÉ (SOCIÁLNĚ VYLOUČENÍ)

Jednou z populací v České republice, která je ve vyšší míře sociálním vyloučením ohrožena nebo přímo sociálně vyloučena, jsou Romové, respektive romské populace. Části romské populace je však tato sociální charakteristika připisována (tzv. připsaný status) a ze společnosti je symbolicky vyloučena či vylučována. V České republice žije dle údajů z posledního Sčítání lidu provedeného v roce 2001 celkem 11 746 Romů (z toho 6 149 mužů a 5 597 žen) při tehdejší celkové počtu 10 230 060 obyvatel. Je to počet, který nám udává, že k romské národnosti se přihlásilo něco málo přes jedenáct tisíc obyvatel, nicméně skutečný počet Romů se pohybuje ve zcela jiných počtech

(Sčítání lidu, 2001). Zároveň je to také ve srovnání s předešlým Sčítáním v roce 1991 téměř trojnásobně nižší počet, který byl i tak odbornou veřejností považován za značně podhodnocený (Sčítání lidu, 1991). Dle kvalifikovaných odhadů se počet Romů v České republice pohybuje kolem 250 000, přičemž z toho přibližně 60 000 žije v Ústeckém kraji. Ústecký kraj tak spadá mezi oblasti České republiky s nejvyšším počtem Romů a odhaduje se, že 20 - 22 000 Romů zde žijících může být považována za sociálně vyloučené, resp. žije v sociálně vyloučených romských lokalitách.

Sociálně vyloučenou lokalitou chápeme „geograficky vymezitelnou oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociální okluzí. (Romové, bydlení soužití, 2000). Gabal uvádí, že hranice těchto lokalit mohou být buď symbolické (kdy můžeme lokalitu vnímat do jisté míry jako tzv. „špatnou adresu“ se signalizací „nepřibližovat se“) nebo fyzické (kdy je lokalita oddělená od ostatních částí města, buď v intravilánu nebo v horším případě v extravilánu měst nebo obcí) (Gabal, 2004). Můžeme konstatovat, že ve většině případů českých sociálně vyloučených lokalit jsou sociálně vyloučené lokality součástí intravilánu obcí/měst. I když například jedna z litvínovských ubytoven leží několik kilometrů od města.

O sociálně vyloučených lokalitách pak můžeme uvažovat jako o společenstvích, která vznikla

zejména v posledních dvaceti letech. Gabal zdůvodňuje, že byla nepřírozně vytvořena např. v důsledku cíleného sestěhování neplatičů, vystěhováním romských rodin (nebo i sociálně slabých) z lukrativních částí měst nebo i v důsledku stěhování chudých rodin za „levným bydlením“ (Gabal, 2006; Moravec, 2006). Gabal zároveň shrnuje typické charakteristiky u jednotlivých lokalit vzhledem ke stavu nemovitostí, bytovému fondu, dostupnosti služeb (občanských a sociálních služeb) a realizace projektů zaměřených na integraci příslušníků romských komunit (Gabal, 2006).

V těchto lokalitách můžeme především identifikovat následující klíčové konstituující oblasti či dimenze sociálního vyloučení, zejména pak: oblast bydlení a přístupu k němu, oblast vzdělání a přístupu k němu, oblast zaměstnání (a zaměstnávání) a přístupu k němu, oblast zadluženosti, oblast nedostatečných sociálních kompetencí, oblast zdraví atd.

MOŽNÁ PŘÍČINA SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ ROMŮ

Situace Romů se výrazně zhoršila na konci osmdesátých let minulého století a dá se říci, že ji přinesla „nová doba“ po roce 1989, i když značná část sociálních problémů, které můžeme identifikovat dnes, existovala i před rokem 1989. Řada problémů se však buď neřešila, přehlížela nebo jen podceňovala, a tak se v plné míře otevřela po roce

1989. Zejména pak s ekonomickou transformací, vznikem trhu práce, který „zajistil“ nejen vysokou míru nezaměstnanosti u romské populace, ale rovněž na sebe „nabalil“ a poukázal na další sociální problémy. Těmi jsou např. problematika bydlení, nedostačující kvalifikace korelující s nízkou mírou vzdělanosti, zvýšená míra kriminality (a sociálně-patologických jevů), závislost na systému tzv. sociálních dávek a jejich zneužívání, nebo v poslední době pak zvyšující se zadluženost. Současně se stále více ukazuje, že sociální situace je neudržitelná a je potřeba ji řešit.

(NE)ŘEŠENÍ “ROMSKÉHO PROBLÉMU”

V devadesátých letech se začal utvářet institucionální rámec, který měl přispět k řešení „romského problému“. Byly ustanoveny instituce a nastartována opatření, která měla vést ke zlepšení situace romské populace (obecně nazvaných koncepcí integrace příslušníků romské komunity). Řada realizovaných opatření však nevedla k očekávaným výsledkům a zůstává stále nedostatečně zodpovězenou otázkou, jaké jsou toho příčiny. Jedním z vysvětlení neúspěchů dosavadních aktivit se může nabízet absence participace reprezentantů romské populace na těchto opatřeních či řešení, kdy se tzv. řešili Romové bez Romů. Další příčinu můžeme spatřovat v nedostatečném akceptování či přehlížení romské kultury, která je integrální součástí každého etnika.

Mnohé koncepční dokumenty, odborné publikace, stejně jako signály z praxe ukazují, že Romové v České republice jsou jednou z nejvíce vulnerabilních skupin, skupin obyvatel ohrožených sociálním vyloučením a pauperizací. Ačkoliv nedokážeme vymezit tuto skupinu obyvatel kvantitativně a když, tak pouze na úrovni kvalifikovaného odhadu, můžeme konstatovat, že značný počet Romů žije v podstatně horších sociálních podmínkách než většina obyvatel České republiky. Díváme-li se na romskou populaci žijící v České republice (a nejen v České republice), nabízí se konstatování, že se nejedná o heterogenní skupinu obyvatel, stejně jako je nelehké kvantitativní či kvalitativní vymezení této svébytné skupiny obyvatel. Explicitně proto nemůžeme hovořit o současných Romech, resp. sociálních problémech Romů, jejich postavení ve společnosti, sebeidentifikaci atd. bez znalosti širšího historického a historicko-kulturního kontextu. Ten nám umožňuje právě prostřednictvím „historie/minulosti“ interpretaci „současnosti“ Romů jak z hlediska lidsko-právního, tak národnostního či socio-ekonomického, přičemž vnímání každého z těchto hledisek zvláště by bylo navýsost nešťastné a v celkovém kontextu zavádějící.

NĚCO Z HISTORIE ROMŮ

V historii Romů na našem území můžeme vnímat tři zásadní mezníky. Zřejmě jedním z nejtvrdších období vůči Romům bylo období druhé

světové války. V protektorátní době byly otevřeny tzv. kárné pracovní tábory, které vykazovaly vzhledem k nepřiměřeně tvrdým podmínkám vysokou úmrtnost v nich internovaných osob. Ve čtyřicátých letech pak byli Romové transportováni v rámci transportů tzv. asociálů do koncentračních táborů. Nelze určit přesné množství Romů, kteří zahynuli v koncentračních táborech, ale po válce se na našem území pohybovalo 600 – 1000 Romů. V roce 1947 provedený soupis vykazuje již něco málo přes sto tisíc Romů, z toho pak více než šestnáct tisíc osob žijících na území Čech a Moravy (Fraser, 1998).

Druhým podstatným mezníkem v historii Romů byl po vzniku samostatné České republiky v roce 1993 přijatý zákon o nabývání a pozbytování státního občanství (zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbytování státního občanství). Zákon umožňoval zvolit si české občanství těm, kteří sice žili na území České republiky, ale přitom vlastnili slovenské občanství. Přesto je však možné se domnívat, jak poukazuje Barša, že v České republice žije neurčitý počet Romů bez státního občanství. To znamená lidé, kteří nedisponují občanskými právy a jsou tedy vyloučení z přístupu k občanským, stejně jako sociálním nebo zdravotním službám (Barša, 2003).

Třetím důležitým mezníkem v novodobé historii, mající výrazný vliv na současnou situaci Romů, můžeme vnímat ekonomickou

transformaci v devadesátých letech 20. století a nepřipravenost Romů na ni. Těmi hlavními byla především transformace v oblasti bytové politiky (rozumí se privatizace bytů, konec přidělování státních či obecních bytů) a transformační změny na trhu práce (kdy v devadesátých letech radikálně vzrostla míra nezaměstnanosti Romů přetrvávající dosud jak vzhledem k právu na práci ruku v ruce jdoucí povinností pracovat, ale také vzhledem ke strukturálním změnám na trhu práce nebo principu konkurenceschopnosti). Zároveň ale vyvstává otázka, zda řada cílených opatření, která jsou dnes směřována proti sociálním problémům (o oblasti nezaměstnanosti, bytové politiky apod.), neměla být nastartována již v souvislosti s měnícími se ekonomickými podmínkami po roce 1989 a zda by tak nedošlo k mírnějšímu sociálnímu propadu Romů v posledních dvaceti letech.

ZÁVĚREM

Romové v České republice žijí a sociální vyloučení je sociálním fenoménem, který je v České republice identifikovatelný. Bylo by však nepřipustné tyto dvě kategorie překrývat či zaměňovat, nebo dokonce chápat jako synonyma. Intenzita a naléhavost problému sociálního vyloučení se v posledních několika měsících v České republice stále více odkrývá právě v souvislosti s problematikou sociálně vyloučených romských lokalit, resp. romské populace. To dokazuje mj. četnost výskytu tzv. sociálně vyloučených romských

lokalit, ale také zvyšující se míra chudoby a sociálního propadu (tzv. novodobé chudoby), nehledě na otevřenou tenzi mezi majoritou a romskou minoritou v České republice. Zároveň je však třeba si uvědomit, že sociální vyloučení není výhradně tématem či sociálním problémem posledních několika měsíců či let, stejně jako není problémem určitého etnika (tj. romské populace), ač bývá do značné míry etnizujícím a v českých podmínkách spojovaným převážně s romskou populací.

Hovoří-li se o řešení stávající situace sociálně vyloučených lokalit, míní se tím tzv. integrace. Chceme-li však hovořit o integraci, potažmo o integraci Romů nebo romské integraci, měli bychom jednak vědět, komu je určena, ale především pak vymežit, co je integrací míněno a jaké jsou její limity nebo možnosti. Každé období historie s sebou přináší určité, dnešní terminologií řečeno, tzv. integrační snahy. Přesto však sociální situace Romů (v tom nejširším slova smyslu) nevykazuje zlepšení, ba naopak. Jedním z těch, kdo poukazuje na zhoršující se situaci Romů v České republice po roce 1989 i přes veškeré snahy v oblasti integrace Romů do české společnosti je např. Ivan Galal, ale i další, kteří se opírají o tzv. tvrdá data a zkušenosti z jednotlivých lokalit vykazujících se „novodobou chudobou“.

Podstatnou roli v procesu integrace příslušníků romské komunity hrají rovněž neziskové organizace. Zpravidla se jedná o nestátní

subjekty, které ji zajišťují prostřednictvím nabídky sociálních služeb (služby sociální prevence), tj. služeb registrovaných v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedná se především o služby sociální prevence, ať již to jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, odborné sociální poradenství (např. občanské poradny nebo poradny v zadluženosti). Vedle toho jsou to nestátní subjekty, které se zaměřují v rámci integrace příslušníků romské komunity převážně na volnočasové a kulturní aktivity nebo na edukační a osvětové činnosti/aktivity.

CHARITA V LITOMĚŘICKÉ DIECÉZI SE ANGAŽUJE V BOJI PROTI SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ

Na území litoměřické diecéze, pokrývající oblast Ústeckého, Libereckého a Středočeského kraje, můžeme nalézt řadu tzv. sociálně vyloučených lokalit. Některé jsou zařazeny do tzv. Mapy sociálně vyloučených lokalit (ve kterých působí vládní Agentura), spousta dalších zmíněných lokalit v ní však zařazena není. Z těch, v tzv. Mapě zařazených, jmenujme Most, Ústí nad Labem, Bílinu, Chomutov, Jirkov, Obrnice, Trmice a Šluknovsko.

Diecézní charita Litoměřice (dále jen DCH Litoměřice) si je plně vědoma závažnosti sociálního vyloučení určitých skupin obyvatel nejen

litoměřické diecéze. Většina Oblastních a Farních charit diecéze litoměřické provozuje zařízení (Azylové domy, Nízkoprahová denní centra, Noclehárny, Domy na půli cesty, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi atd.), kde intenzivně pracuje s touto skupinou obyvatel a snaží se o její integraci do majoritní společnosti. Zároveň také sama DCH Litoměřice realizuje projekt v romské osadě na východním Slovensku, prostřednictvím kterého připravuje místní předškolní děti na vstup do školy. Tímto se snaží vyrovnávat stávající vědomostní a dovednostní rozdíly mezi žáky romskými a žáky z majoritní populace při nástupu do školy.

ANKETA (pohled charitních pracovníků)

V rámci Diecézní charity Litoměřice je spousta zařízení, které pracují se sociálně znevýhodněnými (vyloučenými) lidmi. Oslovili jsme tedy některé z nich, abychom získali pohled na danou problematiku přímo očima pracovníků, kteří se těmto lidem věnují.

Konkrétně to byla zařízení provozovaná Farní charitou Česká Lípa, Oblastní charitou Liberec, Farní charitou Lovosice, Oblastní charitou Most a Oblastní charitou Česká Kamenice.

1) Jak podle Vás vnímají Vaši klienti sociální vyloučení?

Vnímání sociálního vyloučení je velmi individuální.

Pojem sociální vyloučení často sami sociálně vyloučení neznají, na vlastní kůži si ho však zažívají, aniž by měli potřebu nějak své postavení ve společnosti označovat. Teprve při práci se sociálně vyloučenými seznamujeme samotné klienty s poměry ve společnosti a nabízíme možnosti, jak tyto rozdíly vyrovnávat.

Někteří klienti jsou se svou situací spokojeni, nestěžují si. Jiní ne, avšak nemají chuť a sílu tuto situaci řešit. Na druhou stranu jsou klienti, kteří si své sociální vyloučení uvědomují. Cítí se méněcenní, ukřivdění, odstrčení, cítí nenávisť většinové společnosti, znevýhodnění, žijí ve strachu z budoucnosti, mají za to, že věřit mohou jen „svým lidem“. Ve většině případů dávají vinu za svoji situaci společnosti, ve které žijí. Později přebírají část viny na sebe a dělají vše pro to, aby se dostali dál.

Většina sociálně vyloučených si je však vědoma toho, že nedosáhnou na řadu služeb, že propadají sociálními sítěmi, které by měly být pro všechny bez rozdílu, ať to jsou byty, zaměstnání, umístění do školky, školy apod., což je přirozeně velmi demotivující.

2) Pociťujete u svých klientů změny v chování a jednání během doby, co s nimi pracujete? Pokud ano, jaké?

I zde je to velice individuální, ale můžeme říci, že téměř vždy, i když třeba jen nepatrně, ke změně dojde.

Velmi časté jsou u klientů projevy chování jako je uzavření a agrese, které jim doposud pomáhaly existovat a přežít. Klienti se pozvolna učí nacházet sami sebe. Důležité je zdůrazňovat jejich potřebnost, zvyšovat sebevědomí.

Případné změny jsou viditelné zejména v oblasti přístupu a komunikace. Postupně je mezi námi větší důvěra. Začínají vnímat také potřeby jiných, nejen ty své. U některých klientů dochází ke změnám ve vyjadřování, hospodaření, samostatnosti, rozhodnosti, zodpovědnosti. Např.: při osobním rozhovoru se jim viditelně uleví, jelikož přenesou svůj problém na chvíli jinam. Po delší spolupráci a navíc, dojde-li k uspokojení jejich potřeb, je „úleva“ oboustranná.

Přímo v zařízeních dochází ke spokojenému soužití s ostatními, respektování druhých a dodržování řádu domova.

Ke změně dochází také ve vnímání sebe sama, klienti si pomalu začínají vážit vlastní osoby.

Pokud se tak nestane, máme zkušenost, že se jedná o lidi s poruchami chování, psychopatické osobnosti, ne zřídka s delikventním jednáním, nebo lidi s typickým asociálním jednáním. Mnohdy s různým typem závislosti.

3) Nemáte pocit, že se klienti návštěvou Vašeho zařízení, které předpokládám navštěvují především sociálně znevýhodnění, ještě více vyčleňují ze společnosti? Proč?

Každý člověk je jedinečný. Někteří lidé se sami před okolním světem uzavírají a uvítají bezpečí našeho zařízení, kde se setkávají s lidmi v podobné situaci.

Dříve bylo na zařízení, která se specializují na práci se sociálně znevýhodněnými lidmi, pohlíženo s odstupem a pohrdavě. Dnes jsou tato zařízení vnímána daleko pozitivněji. Tato skutečnost pramení zejména z otevřenosti současné společnosti, která již dokáže o této problematice otevřeně hovořit a také si ji, oproti době minulé, „přiznává“. Velkou roli zde tedy nehrají sociálně znevýhodnění občané, ale předsudky, které stále ještě panují v řadách celé populace.

V našich zařízeních prochází klienti dlouhým a složitým procesem, při kterém se zpočátku možná mohou cítit trochu odlišní, v konečném důsledku je však směřujeme k plnohodnotnému začlenění do běžné majoritní společnosti. Tím, že jsou pracovníci převážně z majoritní společnosti, propojují se alespoň z části tyto dva světy a vyloučení se tím popírá. Naši klienti si uvědomují, že jim můžeme a chceme pomoci.

Z odpovědí pracovníků, kteří jsou v každodenním kontaktu s tzv. sociálně vyloučenými můžeme vyčíst řadu pohledů nebo názorů na danou problematiku. Všichni se však shodují, že ke každému uživateli je třeba přistupovat především citlivě, jako k člověku, který má individuální potřeby a potýká se určitými sociálními problémy. Velmi povzbudivé jsou však reakce našich kolegů, kteří ze svých zkušeností hovoří o tom, že s každým uživatelem se dá pracovat.

POUŽITÁ LITERATURA

BARŠA, P. Politická teorie multikulturalismu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-020-9.

FRASER, A. Cikáni. Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-212-X.

GABAL, I. Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. [Online] pro MPSV zpracoval GAC (CAAT) [Citace 20. května 2009].

Kol. autorů (eds.). Romové, bydlení, soužití. Praha: Socioklub, 2000. ISBN 80-902260-8-6b.

Mareš, P., Horáková, M. Sociální exkluze na lokální úrovni. VÚPS, Praha 2008.

MORAVEC, Š. Sociální služby v prostředí romských společenství: problém etnicity poskytovatele. In Hirt, T., Jakoubek, M. (ed.). Romové: kulturologické etudy. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň 2004. ISBN 80-86473-83-X.

Sčítání lidu, domů a bytů, Český statistický úřad [Citace: 15.května 2010]
[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/\\$File/41140301.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/$File/41140301.pdf)

Sčítání lidu, domů a bytů, Český statistický úřad [Citace: 15.května 2010]
[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)

TEMELOVÁ, J., SÝKORA, L. Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. Výzkumný ústav Evropská komise; Evropská unie v ČR (CAAT) [Citace 20. května 2009]. Dostupné z URL
http://everest.natur.cuni.cz/akce/segregace/publikace/Temelova_Sykora.pdf

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, dostupné z URL
<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?typ=r&zdroj=sb06108&cd=76> [Online]
 Sagit – sbírka zákonů [Citace: 18.května 2010]

www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id_org

„Lidé mají tvořit lidi tím, že s nimi jednají jako s lidmi.“

Émile Zola